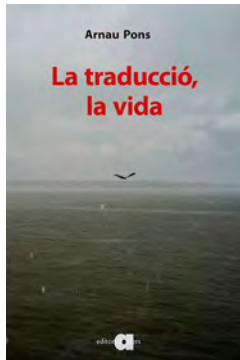

ELS CRÍTICS

literatura
XAVIER ALIAGA

L'editorial Afers arreplega en 'La traducció, la vida' una sèrie de textos del poeta, assagista i traductor Arnau Pons (Felanitx, 1965), que desfullen una mirada diferent, passional però alhora molt conscient i racional de l'acte de traduir. Traducció entesa com a trobada amb la diferència i la singularitat i, en conseqüència, com a acte crític.

La traducció, la trobada, la passió, la vida

La traducció, la vida

ARNAU PONS

Editorial Afers
Catarroja, 2020
152 pàgines

En la reveladora introducció de Joaquim Sala-Sanahuja que acompanya *La traducció, la vida*, hi ha un grapat de reflexions escaients que ajuden a situar la visió sobre la traducció d'Arnau Pons, el que Henri Meschonnic, un dels referents del poeta i traductor mallorquí, anomenava la "poètica del traduir", una actitud "d'interpretació i de crítica: un *ethos*". "Pensar el text, criticar-lo, mitjançant la traducció. Explorar-ne els límits, l'essència i el potencial, la projecció, en l'acte de traduir. No pas ben bé en la traducció, sinó concretament *en el traduir*", afegia el prologuista.

Una mirada que Pons ha explorat fins a les últimes conseqüències, "sense mardades ni vacil·lacions": "Una determinació abrindada, inflexible, molt sovint dissident, que l'ha situat en la marginalitat en la qual sembla complaure's —diguem-ho tot", abunda Sala-Sanahuja.

Un habitar en els marges que explicaria l'autosabotatge d'una coberta entre evocativa i *demodé*, molt dubtosa des del punt de vista estètic. Quelcom irrellevant, en el fons, perquè el que hi ha en el text, com bé diu Sala-Sanahuja, és un viatge

"per camins insospitats". De la mà d'una escriptura si no "radiant", com sosté el prologuista, amb la prosa d'un escriptor molt ben dotat, fruit del talent i d'un treball consciencios.

En tot cas, és important advertir que *La traducció, la vida* no és un recull divulgatiu. El llibre arreplega un seguit de conferències de l'autor concebudes per a àmbits acadèmics. I fins i tot a persones amb formació filològica els pot costar resseguir determinats fils, però l'esforç de fer aquest trajecte exigent, ple de revoltes, paga la pena. Per les idees engrescadores que conté. Pels interrogants que llança. Pels dubtes que provoca.

En la primera de les conferències, "La reescriptura poètica?", llegida el 2004 en unes jornades de traducció de la Universitat de Vic, Pons s'endinsa en el debat sobre la traducció poètica plantejada com a impossibilitat i, per tant, com a reescriptura. "D'aquí la tesi —tan reivindicada avui dia— que diu que la traducció ho ha de pretendre 'substituir l'original, sinó imitar-lo' se'm presenta com el que realment és: una negació —malabar— tant del subjecte com de la Història."

Pons també posa objeccions serioses a l'obsessió d'acoblar la poesia traduïda als ritmes i metres de la llengua d'arribada, posant excessiu èmfasi en els "problemes formals de trasllat i quasi mai en el sentit o en el neguit que una forma o un ritme concrets poden tenir —o provocar— en un artista". Critica l'estigmatització de la dificultat i el seu bandejament, amb la reescriptura poètica com a "coartada" per evitar la tasca interpretativa. L'esforç crític i relacional amb l'obra i el seu autor.

Una manera d'entendre el paper de traductor que rebla en la conferència, següent "La traducció, un acte crític", de l'any 2005, un text il·lustratiu en tant que exemplifica la praxi a través de l'experiència de Pons amb el poeta romanès d'expressió alemanya Paul Celan. Un autor que va causar un impacte de tal dimensió en el mallorquí que el va empenyar a l'aprenentatge de l'alemany. Tot just per voluntat de comprensió. "Traduir és, d'entrada un acte hospitalari. Ara bé, està lligat, inevitablement, a l'art de llegir, a l'art de la interpretació", diu per alertar dels intents excessivament emfàtics d'apropiació. "No podem pretendre produir els mateixos efectes en la llengua d'arribada. Ni les dates ni les circumstàncies són les mateixes", dictamina.

"Paraules de farciment", un text del qual es va publicar una versió en *L'Espill*, l'any 2008, conté una densitat impossible de resumir en unes ratlles, un exercici crític sense concessions —amb el qual no fa amics ni presoners, ni tampoc ho pretén— sobre traduccions i traducció que torna a subratllar la idea de trobada amb l'altre, no sols amb la llengua de l'altre. "El traductor se les ha de tenir, també com a subjecte escriptor, amb un subjecte autor, no pas amb una llengua pura ni amb una de col·lectiva", diu. Un subjecte i la seua història, remarca.

Conceptes que s'entenen molt millor en un text més recent, una conferència del 2015 a la qual s'han afegit més tard les notes, que porta per títol precisament "La traducció, la vida". "El que plantejava ací és que la traducció fa sorgir 'dues subjectivitats'. No és una substitució ni una suplantació. Tampoc no és un trasllat. És una *relació*. No és la lògica de *l'ull per l'ull*. És la dels *ulls en els ulls*", assenyalava amb una imatge molt gràfica.

Un exercici d'immersió, més enllà de virtuosismes i jocs de paraules, amb valor emancipador, amb la qual la petjada

Arnau Pons

del traductor queda impresa també. "La traducció practicada com una variant del gènere autobiogràfic —i entesa, doncs, com la construcció de passatges d'alteritat que permeten que hi passi la vida, la pròpia també", raona Pons.

Tota aquesta multiplicitat de conceptes ens és explicada a través d'un complex entramat d'exemples, notes a peu de pàgina tan substancials com el text mateix, interrogants i un argumentari dens, ric i multireferencial que ens remet a lectures i relectures. Que fa qüestionar-nos també el nostre bagatge intel·lectual.

Sortosament, un dels encerts de l'edició és incloure com a bloc final una llarga entrevista que Sam Abrams li va fer a Pons el 2012 per a *Nívol*. Amb el canvi de registre, la poètica de la traducció del mallorquí perd opacitat i el lector comença a encaixar les peces. Tot, mentre se'ns guia per alguns dels debats literaris més passionals i apassionants d'aquells anys. Un festí pantagruèlic.

@xaviialaga

Xavier Vinader
Confidencial
Pròleg de David Fernández. Selecció i epíleg de Francesc Viadel

NOVETATS 3i4
Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a **Facebook** i **Twitter**
Visita la nostra botiga virtual en www.tresiquatre.cat